

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

*Djalolova Sevara
Xolmuradovna*

*SamDU Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti, fakultetlararo
pedagogika kafedrası, tayanch doktoranti*

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KASBIY KARYERASINI RIVOJLANTIRISHDA, UZLUKSIZ PEDAGOGIK TA'LIM JARAYONING AHAMIYATI

Annatsiya: Ushbu maqolada uzluksiz ta'lim jarayonida bo'lajak o'qituvchining kasbiy rivojlanishdagi muammolari va o'ziga xos xususiyatlari haqida ko'rib chiqiladi. Kasbiy ta'lim bosqichiga alohida e'tibor qaratilayotganligi va professional faoliyat bosqichida bo'lajak o'qituvchining karyerasini shakllantirishning protsessual-mazmun modelining varianti taklif etiladi.

Kalit so'zlar: kasbiy martaba, kasbiy rivojlanish, bo'lajak o'qituvchining kasbiy rivojlanish modeli, kasbiy rivojlanish tamoyillari, prinsiplari.

KIRISH

Uzluksiz pedagogik ta'lim jarayonida o'qituvchining kasbi bo'lish muammosiga qiziqish jamiyatning barcha asosiy sohalarini isloh qilish bilan bog'liq bo'lib, bu ko'plab jarayonlar va hodisalarga munosabatning o'zgarishiga olib keldi. Hali ham ko'rinmas ularning salbiy idroki tufayli yoki ahamiyatlilikning past darajasi. Zamonaviy martaba g'oyasi so'nggi paytlarda mahalliy nazariyada hukmronlik qilgan yondashuvlardan sezilarli darajada farq qiladi va o'qituvchilarni o'qitish amaliyoti, ilgari ta'lim muhitida nima bo'lgan kareizm bilan aniqlangan, endi jamiyatda o'qituvchining yuksaklikka yo'naltirilgan rivojlanishining muhim ko'rsatkichidir, uning professional shakllanishi malaka, kasbiy mahorat darajasini oshirish. Bugungi kunda martaba nafaqat targ'ib qiluvchi faoliyatdir xizmatda, professional muvaffaqiyat, va "muvozanatli nisbat, insonning ichki rivojlanishi va uning tashqi harakati jarayonlarining o'zaro ta'siri ijtimoiy makonni rivojlantirish".

ASOSIY QISM.

Rivojlanishning o'ziga xos xususiyatlariga yangi qarash o'qituvchining martaba haqida unga dinamik o'tish sifatida ma'lum martaba davrlari, har biri ularning malaka oshirish mini-bosqichlaridan iborat va uzluksiz o'quv jarayoni bilan birga keladi. Shunga asoslanib, protsessual mohiyat o'qituvchilik kasbini ko'rish mumkin bo'lgan uch jihat:

- **shaxsiy,**
- **ijtimoiy va**
- **tashkiliy.**

Shaxsiy jihat ushbu hodisani nuqtai nazardan ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi. Shaxsiyat, ko'rish xususiyatlarini ochib beradi uning figurasi sifatida martaba, bu bilan bog'liq bo'lib, martaba jarayonining tabiatiga sub'ektiv baho berish, martaba rivojlanishining oraliq natijalari. Bunday holda, martaba o'z ishi haqida sub'ektiv ongli hukmdir kelajak, o'zini namoyon qilish va ishdan qoniqishning kutilgan usullari haqida.

Ijtimoiy jihat orqali ifodalanadi martaba istiqboli jamiyat. Birinchidan, u ishlab chiqilgan martaba rivojlanish jarayoni marshrutlar, u yoki bu balandlikka erishishning tasdiqlangan usullari kasbiy faoliyat sohasi, jamoat hayotining ba'zi sohalari. Ikkinchidan, bu yo'llar bo'ylab harakatning tabiati haqida yaxshi tasdiqlangan g'oyalar, tezlik, tezkorlik bilan bog'liq, martaba traektoriyasi, qo'llaniladigan usullar va usullar bilan.

Tashkiliy jihat mansabni maqsadli rasmiy va kasbiy o'sish, progressiv ko'tarilish sifatida tushunishni ta'minlaydinarvon, malaka imkoniyatlari va ish haqining o'zgarishi. Bu yondashuvlar aniqlash imkonini beradi o'qituvchining kasbiy faoliyati nafaqat maqsadli va izchil jarayon sifatida kasbiy rivojlanish, obro'ning o'sishi, ijtimoiy, iqtisodiy, ma'naviy sohalardagi mavqei, ifodalangan ierarxiya, malaka zinapoyasida yuqoriga ko'tarilish professional muhitda obro'-e'tibor, balki yaxlit tasvirni yaratish jarayoni sifatida o'zlarini malakali mutaxassis sifatida ko'rishdir.

Afsuski, uzluksiz pedagogik ta'limning zamonaviy tizimi O'qituvchi martaba o'sishi uchun imkoniyatlar yaratmaydi, chunki u:

- ✓ kasb-hunar ta'limining maqsadli tizimi mavjud emas kasbiy rivojlanishning turli bosqichlari;
- ✓ yetarlicha ishlab chiqilmagan tizim ta'lim muassasalarida kadrlar siyosati;
- ✓ turli malaka darajasidagi pedagog xodimlarning qurilish jarayonida individual ta'lim traektoriyasini tanlash huquqi uning barcha bosqichlarida martaba va xavfsizlik;
- ✓ diagnostika va tanlov o'tkazilmaydi iqtidorli o'qituvchilar kurs uchun ta'lim sohasida yetakchi kadrlar zaxirasi;
- ✓ integratsiyalashgan tizim mavjud emas o'qituvchining kasbiy faoliyati jarayonida kasbiy faoliyatining shakllanishiga hamrohlik qiladigan rivojlanish.

Bizningcha, Mansab o‘sishi, birinchi navbatda, kasbiy tayyorgarlik bilan bog‘liq, shuning uchun unda talabaning kasbga yo‘naltirilgan rivojlanishi qanday aniq amalga oshirilganligi, ularning qobiliyatlari va tanlangan mutaxassislik imkoniyatlarining muvofiqligi to‘g‘risida xabardorlik mavjud, kelajakdagi kasbiy faoliyati rejalashtirilgan. Bu Ichida davri shakllantirilmoqda muvaffaqiyatli rivojlanish uchun zarur bo‘lgan shaxsiy va professional fazilatlar martaba: xarakter xususiyatlari, qobiliyatlari, axloqiy pozitsiya, kasbga tayyorlik, kasbga yo‘naltirilganlik, martaba kompetensiyalar.

Kasbiy ta'limni kasbiy martaba rivojlanishining boshlang‘ich bosqichi sifatida belgilash ma'lum akmeologik sharoitlarni yaratishni talab qiladi.

Biz taklif qilgan variant protsessual-mazmun modeli quyidagi strukturani ifodalaydigan elementlar:

- ❖ o‘qituvchining karerasini shakllantirishning asosiy tamoyillarini ishlab chiqish kasbiy tayyorgarlik bosqichi;
- ❖ bo‘lajak o‘qituvchining muvaffaqiyatli martaba rivojlanishiga yordam beradigan tizimni shakllantiruvchi omillarning dastlabki diagnostikasi;
- ❖ maqsadli rejalashtirish martaba, martaba dasturlarini ishlab chiqish;
- ❖ martaba shakllantirish dizayni universitet muhiti;
- ❖ universitetda ta'lim olish davrida talabaning kasbiy martaba shakllanishini monitoring qilish.

Modelning barcha komponentlari bir-biriga bog‘langan o‘zaro va ierarxiyaga ega struktura, mantiq, ketma-ketlik. Umumiy boshlanish nuqtasi sifatida, mazmuni va faoliyati uchun asosiy talablarni ifodalaydi Ishlab chiqilgan model quyidagi printsiplarga asoslanadi:

- + xilma-xillik tamoyili;
- + universitetning o‘quv jarayonida foydalanish turli martaba shakllantirish shakllari va o‘qitish usullari, pedagogik turlari kelajakdagi o‘qituvchining martaba o‘sishiga hissa qo‘shadigan faoliyat, ko‘plik sub'ektlarning qiymat-semantik pozitsiyalari kasbiy martaba;
- + ochiqlik tamoyili – adekvat jamiyat ta'sirini idrok etish va ularga o‘ziga xos o‘zgarishlar bilan munosabatda bo‘lish, tuzilishga doimiy qo‘shilish yangi elementlarning ta'lim jarayoni;
- + yangi faoliyat, yangi munosabatlar, kasb-hunar ta'limining yangi mazmuni va boshqalar;
- + madaniy-ma'rifiy rezonans printsiipi;
- + mansab maqsadlarining kontseptualligi va umumiy ahamiyatiga tayanish;

- + ularning o‘shiga ta’siri etuvchi ijtimoiy guruhlar, jamoalar; mavjud madaniy an’analarni rivojlantirish va yangi shaxsiy va jamoat qadriyatlari, rag‘batlantirish martaba o‘shisi;
- + bir-birini to‘ldirish tamoyili - martaba rivojlanishining turli va hatto qarama-qarshi tendentsiyalarini loyihalash - o‘qituvchining ta‘minlash istagi ularning martaba rivojlanishi va shu bilan birga barqarorlikni saqlab qolish; har bir kishi uchun martaba professionallashuvi va shu bilan birga o‘z martaba traektoriyasini rivojlantirish imkoniyatini taqdim etish, o‘shisi va boshqalar;
- + muvozanatsizlik printsiplari – martaba bo‘lish - chiziqli bo‘lmagan jarayon, ya’ni kichik ta’sirdan eng katta sezgirlik holatiga o‘tish, bu erda uning ta’siriga javobi nochiziqli ravishda unga bog‘liq;
- + parametrik nazorat printsiplari - martaba rivojlanishini boshqarish sharoitlar yaratish orqali o‘qituvchining martaba o‘shisi yo‘nalishini tanlashni boshqarish imkonini beruvchi ushbu jarayonni ta‘minlash.

Ushbu tamoyillarga asoslanib, bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy faoliyatiga aylanish jarayonini refleksiv qilish, aniqlash uni eng muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur shart-sharoitlar, amalga oshirish har qanday ierarxik darajadagi boshqaruv va shu bilan talabning shaxsiy va martaba o‘shiga intilishini rag‘batlantiradi. Diagnostikani boshlash quyidagilarni o‘z ichiga oladi birgalikda aniqlaydigan zaruriy vakolatlarni aniqlash uchun diagnostika vositalarini ishlab chiqish o‘qituvchining kasbiy malakasi, bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarlik darajasi va olingan ma'lumotlar asosida individual akmeogramma tuzishdan iboratdir.

Diagnostika muolajalari natijasida olingan ma'lumotlar talabning shaxsiy akmeogrammasini tuzishi uchun zarurdir. Akmeogramma "xususiyatlarni" ochib beradi kasbiy o‘zini-o‘zi takomillashtirish, kasbiy faoliyatning yuqori darajasiga erishish yo‘llari" va talablar tizimidir shaxsning progressiv rivojlanishiga yordam beradigan shart-sharoitlar va omillar"[2]. Bizning amaliyotimizda biz soddalashtirilgandan foydalanamiz akmeogramma versiyasi - muvaffaqiyatli martaba rivojlanishi uchun zarur bo‘lgan kasbiy vakolatlarni aniqlash va ularning shakllanishi uchun shart-sharoitlar. Akmeogrammani tuzish o‘z qobiliyatlarini, fazilatlarini, talablari bilan bilim, ko‘nikma o‘qituvchining kasbiy malakasi. Akmeogrammani loyihalash imkonini beradi kelajakda talaba maqsadli martaba rivojlanish rejasini tuzish. Ushbu bosqichda talabalar faoliyatini pedagogik qo‘llab-quvvatlashning eng samarali shakli "Karyerani rejalashtirish" tanlov kursi, maqsadi, bu kasbni rejalashtirishning turli yondashuvlari va zamonaviy usullari bilan tanishishdir.

Rivojlanish jarayonida, ushbu kurs quyidagi vazifalarni hal qiladi:

- talabalarga amaliy ko‘nikmalar va kasbiy rejalashtirish ko‘nikmalarini o‘rgatish;
- kasbiy va rasmiy o‘shida muvaffaqiyatga erishishning eng samarali usullari, vositalari va usullarini aniqlash ko‘nikmalarini rivojlantirish;
- algoritmlarni ishlab chiqish va shaxsiy martaba tuzish qoidalari reja. Talabalarning faoliyati natijasi Ushbu kurs doirasida martaba rejasini ishlab chiqish individualdir

martaba o'sishi uchun mumkin bo'lgan yo'nalishlar, ushbu sohani amalga oshirish maqsadlari va tadbirlarni o'z ichiga olgan reja ularning muvaffaqiyati bilan.

XULOSA

Bo'lajak o'qituvchining martabasini shakllantirishning protsessual-kontent modelini universitetning o'quv jarayoniga joriy etish samaradorligini o'rganishning diagnostik mezoni rivojlanish dinamikasi bilan baholanadigan shaxsiy va kasbiy kompetentsiyadir. Uning tarkibiy qismlari darajasi (kasbiy-pedagogik, ijtimoiy-shaxsiy, ijtimoiy boshqaruv, ijodiy tadqiqotlar va boshqalar).

Shunday qilib, barchaning mazmuni va texnologiyasining o'ziga xos xususiyati Universitet ta'limi jarayonida bo'lajak o'qituvchining martabasini shakllantirishning protsessual-mazmun modelining tarkibiy elementlari - ularning imkoniyat va sharoitlar yaratishga qaratilganligi. tanlagan mutaxassislik doirasida martabaga tayyorlikni shakllantirish va rivojlantirish; shaxsiy va kasbiy rivojlanish uchun martaba o'sishiga va martaba potentsialini ro'yobga chiqarishga, muvaffaqiyatli ishga joylashishga va martabalar orqali ko'tarilishga hissa qo'shadigan kompetentsiyadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Жданович А. А. Карьерные ориентации в структуре профессиональной Я-концепции студентов: Автореф. дис. ... канд. психол. наук. М., 2008.
2. Лотова И. П. Развитие профессиональной карьеры кадров государственной службы. М., 2003.
3. Миронова-Тихомирова А. С. Психологическая структура карьерной готовности выпускника вуза: Автореф. дис. ...канд. психол. наук. М., 2006.
4. Могилевкин Е. А. Карьерный рост: диагностика, технологии, тренинг. СПб.: Речь, 2007. REFERENCES
5. Статья опубликована при финансовой поддержке МОН за счет средств ФЦП «Научные и научнопедагогические кадры инновационной России» на 2009–2013

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR

6. Zhdanovich A. A. Kar'ernye orientacii v strukture professional'noj Ja-konceptii studentov: Avtoref. dis. ... kand. psihol. nauk. M., 2008.
7. Lotova I. P. Razvitie professional'noj kar'ery kadrov gosudarstvennoj sluzhby. M., 2003.
8. Mironova-Tihomirova A. S. Psihologicheskaja struktura kar'ernoj gotovnosti vypusknika vuza: Avtoref. dis. ... kand. psihol. nauk. M., 2006.
9. Mogilevkin E. A. Kar'ernyj rost: diagnostika, tehnologii, trening. SPb.: Rech', 2007.
10. Internet ma'lumotlari.